

GOVOR ANTUNA SBUTEGE NA SVEČANOJ AKADEMIJI POVODOM 70 GODINA POMORSKOG MUZEJA CRNE GORE, 8. SEPTEMBRA 2022. GODINE

Dame i gospodo,

Govoriti ću o tome što Pomorski muzej znači za građane Kotora, Boke i Crne Gore, za Bokeljsku mornaricu, te o mom odnosu sa njim od djetinjstva do danas.

Kotor svake godine obilježava neki važni jubilej: ove godine 180 godina Gradske muzike, prošle godine 20 godina KotorART-a, 2019. 60 godina Pomorskog fakulteta, 2016. 850 godina katedrale Svetog Tripuna, 2009. 1200 godina od donošenja relikvija Svetog Tripuna i osnivanja Bokeljske mornarice.

Kotor, osnovan prije oko 2000 godina od Rimljana, ima vrlo dugu i bogatu istoriju, te brojne institucije, posebno kulturne, koje traju decenijama, vjekovima i milenijumima

Institucije su bitan faktor civilizacije i omogućavaju unošenje reda u kaos. Čovjek je biće kulture, živi u kulturnom okruženju i stvara kulturu. Svaka generacija dobija u nasleđe kulturne vrijednosti stvorene od predaka i predaje ih sledećoj generaciji; bez toga ne bi bilo razvoja i svaka generacija bi počinjala od nule. Muzeji su jedne od institucija koje nam omogućavaju da upoznamo kulturni kapital koji su nam ostavili preci. Pomorski muzej Crne Gore ima višestruki značaj. On nije samo muzej pomorske istorije, on svjedoči našu političku, vojnu društvenu, ekonomsku i kulturnu prošlost. Pomorstvo je bilo najvažnija aktivnost Kotora, Boke i Crnogorskog primorja, glavni faktor stvaranja kulture, veza sa svijetom. Turisti i strane delegacije koji dolaze u grad, posjećuju prije svega katedralu Sv. Tripuna i Pomorski muzej. Mogu tvrditi da je Muzej najdinamičnija kulturna institucija Kotora, imajući u vidu brojne kulturne inicijative, izložbe, izdavačku djelatnost, promocije knjiga, saradnju sa drugim institucijama u gradu, državi i u inostranstvu.

Na taj način Muzej je bitan u valorizaciji akumuliranog kulturnog nasleđa, znanja o istoriji i formiranja građanske svijesti.

Kao što je poznato, Muzej je nastao iz zbirke Bokeljske mornarice, koja je počela da se stvara u XIX vijeku i njegove veze sa Mornaricom su do danas intenzivne i neraskidive. Pomorci, koji su u prošlosti svi bili članovi Mornarice, su stvorili najvažnija kulturna dobra, materijalna i nematerijalna, a Mornarica je imala svijest o vrijednosti tih dobra i potrebu njihovog čuvanja i valorizacije. Pored toga, Pomorski muzej je dugo vremena bio i sjedište Mornarice, a danas se u njemu nalazi odjel posvećen Mornarici.

Dugo vremena je, posebno prilikom posjetu gradu istaknutih državnika, u njihovu čast kolo plesano na pjaci ispred Muzeja, a oni su ga posmatrali sa balkona.

Mnogi članovi Mornarice su dali i dalje daju doprinos radu Muzeja, poput direktora Jovana Martinovića i Andra Radulovica, bibliotekara Slavka Dabinovića, da pomeneme samo neke, a admiral Miloš Milošević, viceadmiral Slavko Mijušković i kapelan don Niko Luković su objavili brojne i drgocjene radove u Godišnjacima Muzeja. Pored članaka u Godišnjaku, Muzej je bio izdavač i suizdavač brojnih djela na temu Mornarice, kao što su *Bokeljska mornarica u arhivskim dokumentima* prošle godine i *Bokeljska mornarica, nematerijalna kulturna baština čovječanstva* ove godine, te priredio brojne izložbe na tu temu. Muzej je dao važnu podršku Mornarici prilikom kandidature za upis na Listu UNESCO-a, koja je uspješno završena prošle godine.

Ja sam od najranijeg djetinjstva vezan na razne načine za Muzej čiji sam vršnjak. Muzej je otvoren 1952. godine ali je osnovan 1949. kada sam ja rođen. Te godine je eksplodirala prva sovjetska atomska bomba, u Kini su pobijedili komunisti, a osnovan je NATO, bila je to dakle istorijski važna godina. Moj otac Krsto Sbutega je radio kao kustos u Muzeju do 1955, kada je prešao u

novososnovanu Jugooceaniju, i često me je dovodio sa sobom u Muzej, gdje sam još tada upoznao najvažnije eksponate i najvažnije intelektualce Boke koji su se tu okupljali i slušao njihove razgovore, što me je usmjerilo da posvetim znatno vrijeme izučavanju istorije i kulture

Prva likovna izložba koje se sjećam je bila ona Mata Đuranovića, sredinom predesetih godina u Muzeju.

Direktor Muzeja u osnivanju, koji je, nažalost, rano umro, je bio prvi rođak mog oca – Pavo Verona, a poznao sam sve zaposlene u Muzeju do početka do danas, uključujući direktore Ignjatija Zlokovića, Jovana Martinovića, Milana Begovića, koji mi je bio ujak, Milevu Pejaković Vujošević, koja mi je školska drugarica, i Andra Radulovića, koji mi je prijatelj, i sa svima njima sam sarađivao.

Bio sam član Društva istoričara koje se sve do zemljotresa sastajalo u Muzeju, a bio sam predsjednik ronilačkog društva, koje je takođe imalo svoje prostoriju za opremu i kompresor u Muzeju.

Kao ambasador Crne Gore sam sarađivao sa Muzejom u orgnizovanju dvije izvanredne izložbe u Veneciji i jedne u Sevilji. Muzej je donirao nekoliko kopija reprezentativnih slika kojima je dekorisana Ambasada Crne Gore pri Svetoj Stolici.

Muzej je bio izdavač i suizdavač više mojih knjiga zadnjih desetak godina.

Sve to je uticalo da se u Muzeju osjećam kao u svojoj kući, kao što se osjećam u župnoj crkvi i samsotanu Svetog Nikole na Prčanju, katedrali Svetog Tripuna i Gospi od Škrpjela i ti ambijenti su imali bitan uticaj na moje intelektualno i duhovno formiranje.

No, ovakvi jubileji ne treba samo da služe za podsjećanje na značajne rezultate i bogatu prošlost, već i za kritičko preispitivanje sadašnjosti. Postavlja se pitanje koliko su građani Crne Gore, a posebno njihni političari, naučili od nase pomorske istorije. Uvjeren sam, sudeći po rezultatima, ništa. U eksponatima koji svejdoče 2400 godina pomorske istorije ovog kraja od Ilira i Rimljana pa do danas, u toku kojih su se ovdje promijenile vladavine 23 države, nedostaju značajni eksponati koji ilustruju pomorstvo XXI vijeka. To nije propust Muzeja već pomorstva Crne Gore – vrijednog spomena u XXI vijeku jednostavno nema. I pored duge pomorske istorije, Crna Gora je danas samo primorska, a ne pomorska zemlja, njena pomorska privreda je praktično nepostojeća, odnosno ono malo što postoji proizvodi gubitke i probleme. Mentalitet građana je kontinentalan, a pomorska komponenta ne postoji u ekonomskoj politici. Primorje je esteski i ambijentalno devastirano, a njegova infrastruktura u kolapsu. Dvije akademije nauka, više univerziteta i brojni fakulteti ne daju nikakav doprinos pomorskoj kulturi i pomorskoj politici. Više pomorskih škola i fakulteta i centara za obuku pomoraca prenose više ili manje uspješno tehnička znanja, ali ne i pomorsku tradiciju, istoriju i kulturu; Pomorski muzej, Bokeljska mornarica i par zbirki i manjih muzeja u Boki su jedine instiutcije koje to gaje. Istina, Crna Gora ima oko 6-7.000 pomoraca koji ostvaruju ogroman prihod ploveći na stranim kompanijama, ali ni oni, sa malim izuzetcima, za razliku od svojih predaka, ne daju nikakav dopirins razvoju kulture i nijesu prisutni u javnom životu.

Zato mislim da bi bilo nužno da svi građani Crne Gore, posebno političari, bar jednom posjete Pomorski muzej kako ne bi i sljedeći jubilej Pomorskog muzeja za deset godina dočekali sa pomorstvom u istom vegetativnom stanju.